

Оволодіння англійським мовним етикетом на базі вже сформованих умінь і навичок культурної комунікації рідною мовою має сприяти всебічному розвитку особистості, виступати джерелом знань про культуру й життя країни, мова якої вивчається, забезпечувати в ході навчально-виховної діяльності “діалог культур” (термін В. Біблера) [1]. Такий підхід дозволяє краще пізнати суб’єктами взаємодії один одного, а також зближує представників різних національних культур, забезпечує взаєморозуміння. У такий спосіб учням відкриваються додаткові можливості для прямого спілкування із зарубіжними однолітками, отримання інформації про культурні особливості інших народів безпосередньо від носіїв мови. Разом із тим активізується потреба школярів у набутті певних фонових знань, необхідних для успішної міжособистісної взаємодії.

Таким чином, для того, щоб організувати мовну взаємодію учнів, недостатньо лише подати їм мовленнєву задачу, зразки мовленнєвих дій, потрібні також методичні прийоми, які б забезпечували необхідну взаємодію школярів іноземною мовою. Продуктом усного мовлення є висловлювання, повідомлення. Опора на зразки етикетного спілкування рідною мовою допомагає учням “відкривати” закони як рідної, так і нової для них, англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Библер В.С. Культура: диалог культур (опыт определения) / В.С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – №6. – С. 7-12.
2. Пентилюк М.І. Культура ділового мовлення / М.І. Пентилюк, Л.М. Руденко, О.В. Іващенко. – Херсон, 2005. – 300 с.
3. Ступин Л.П. Современный английский речевой этикет / Л.П. Ступин, К.С. Игнатъев. – Л.: ИЛУ, 1980. – 144 с.
4. Формановская Н.И. Речевой этикет и культура общения / Н.И. Формановская. – М.: Высшая школа, 1989. – 159 с.
5. Post E. Etiquette. – М.: International Relations Institute Publishing house, 1961. – 117 p.

Засименко В.В.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКОВОМУ ЭТИКЕТУ В ШКОЛЕ

В статье раскрываются особенности обучения английскому языковому этикету, что способствует существенному повышению уровня культуры общения учеников.

Ключевые слова: языковой этикет, культура общения, подростковый возраст.

Zasimenko V.V.

PECULIARITIES OF STUDYING ENGLISH SPEECH ETIQUETTE AT SCHOOL

The article focuses on the peculiarities of studying speech etiquette which help to raise the level of speaking culture of the pupils.

Key words: speech etiquette, communicative culture, teenagers.

УДК 37.091.33: 811.111

Каменський О.І.

КОМПЛЕКСНИЙ АУДІОТЕКСТ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Статтю присвячено характеристиці комплексного аудіотексту як засобу активізації іншомовної комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається. Описано структуру комплексного аудіотексту та його дидактичні переваги.

Ключові слова: навчання іншомовного аудіювання, комплексний аудіотекст, активізація комунікативно-когнітивної діяльності.

Постановка проблеми. Активний розвиток нових засобів опосередкованого технічними засобами (ТЗ) міжособистісного і групового спілкування

(багатокористувальницький голосовий зв'язок Skype, ICQ, Cisco, RinGo, мобільний зв'язок, соціальні мережі Twitter і Facebook) змушують по-новому поглянути на формування вмінь іншомовного аудіювання, опосередкованого ТЗ масової інформації та комунікації. Опора на відеоряд в наявних ТЗ опосередкованого спілкування часто не спрацьовує або зовсім відсутня. Звуження поля сприйняття усного мовлення до сприйняття тільки вербальної інформації знижує когнітивну активність користувачів, нівелює мотивацію до навчання іншомовного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд фонограми як допоміжного засобу, який направляє навчально-мовленнєву інформацію тільки за аудитивним каналом зв'язку, є загальноприйнятим у методиці викладання іноземних мов (С. Б. Аблам, М. С. Балабайко, М. Л. Вайсбурд, Н. В. Єлухіна, І. О. Зимня, К. Б. Карпов, Я. М. Колкер, Т. М. Кузьмичова, С. К. Кукушкіна, Б. А. Лапідус, А. С. Лур'є, М. В. Ляховицький, К. С. Полат, І. І. Халєєва, L. G. Alexander, A. Anderson, L. Blundell, G. Brown, J. Burgess, A. Doff, J. Harmer, W. R. Lee, W. V. Rivers, P. Ur, D. Ware). Дослідниками встановлено групи труднощів, з якими стикається реципієнт за відсутності додаткової ситуативно-стимульної екстра- та паралінгвістичної інформації, визначено певні шляхи їх подолання. Втім, проблема активізації комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається, під час аудіювання іншомовного дискурсу звуженого функціонального діапазону, ще не набула системного висвітлення. Одним із засобів активізації комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається, виступає застосування комплексного аудіотексту. Недостатня розробленість прийомів активізації комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається, та її значущість для повноцінного сприйняття іноземного мовлення на слух визначили *вибір теми статті і склали актуальність дослідження.*

Мета статті – схарактеризувати комплексний аудіотекст як засіб активізації іншомовної комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається.

Виклад основного змісту статті. Навчальна фонограма є відносно завершеним у змістовому і структурному відношенні, спеціально підготовленим відповідно до методичного задуму для сприйняття учнем фрагментів навчальної інформації, який відтворюється і направляє за аудитивним каналом зв'язку за допомогою звукових ТЗ [2]. Таке розуміння фонограми дозволяє виділити три основних типи фонограм: фоновправа, аудіотекст, комплексний аудіотекст.

Під фоновправами розуміють окремі рецептивні та рецептивно-репродуктивні вправи, націлені на формування навичок сприйняття у впізнаванні, диференціації звуків, звукосполучень, лексичних одиниць, граматичних форм, термінального тону. Другий тип фонограм складають окремо взяті аудіотексти різних жанрів, не супроводжувані перед- і післятекстовими вправами. Перші два типи фонограм залежно від необхідності формування певних сторін навичок і вмінь аудіювання можуть включати широко представлені в літературі види вправ, націлених на: комунікативний результат [6]; комплексне розуміння тексту [4]; аудитивних умінь [1; 5]; аудитивних навичок [8]; умінь пошуково-інформативного, реконструктивного, аналітичного, творчого аудіювання [7] та ін. Ці види вправ можна підрозділити на дві великі групи: вправи, що готують до аудіювання текстів, і вправи у власне аудіюванні текстів.

Відокремлення третього типу фонограми – комплексного аудіотексту – викликано необхідністю ліквідації розриву між підготовчими і комунікативними вправами, об'єднання груп вправ передтекстового, текстового і післятекстових етапів на основі наскрізного сюжету для надання процесу навчання особистісно орієнтованого, свідомо-комунікативного, інтерактивного характеру, з метою активізації комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається. Наскрізний сюжет комплексного аудіотексту дозволяє подолати формальний, нефункціональний, некомунікативний характер підготовчих вправ і ліквідувати розрив між вправами, які готують до аудіювання, і вправами у власне аудіюванні. У пропонованому комплексному аудіотексті представлені як фоновправа, так і аудіотекст, проте декілька

модифікованого характеру. Фоновправи об'єднані з аудіотекстом логічним розвитком наскрізного сюжету у вигляді передтекстових, текстових і післятекстових вправ.

Передтекстові вправи є переважно когнітивними вправами, які розрізняються у плані ускладнення аналітико-синтетичної діяльності та в плані включеності їх у логічний розвиток наскрізного сюжету комплексного аудіотексту. Відпрацювання таких складних явищ як зв'язування (*I'm ...; nice to ...; my name is ...*), редуція (*meet you* [ˈmi:tʃə]), асиміляція (*twenty of them* [ˈtwent^diəvðə m]) на елементах аудіотексту в передтекстових вправах навряд чи може бути легко вплетеним у загальну сюжетну канву. Однак таке невключення в сюжет вправ передтекстового відпрацювання мовного матеріалу (передтекстові вправи I) не означає їхньої повної ізольованості від тексту. Вони служать сполучною ланкою між знаннями про систему мови і реальним мовленнєвим твором (текстом), будучи ілюстрацією реального функціонування елементів мови в мовленні. Тим самим дотримується принцип функціональності підготовчих вправ і відбувається слухова адаптація учня до реальних умов комунікації.

Передтекстові вправи, вплетені в наскрізний сюжет комплексного аудіотексту (передтекстові II), дозволяють використовувати рольові взаємини партнерів (диктор – аудитор) для додання вправам ситуативного характеру, вивести їх на інший якісний рівень – на рівень створення лінгвістичних та екстралінгвістичних контекстно-ситуативних опор і орієнтирів, підвищення рангу значимості навчальної інформації та створення в аудитора поля очікування як умови включення механізмів імовірнісного прогнозування.

Текстові вправи, що виконуються після першого повного пред'явлення тексту, націлені на досягнення його комплексного розуміння і носять характер як когнітивних, так і прикладних вправ, також вплетені в наскрізний сюжет комплексного аудіотексту. Тут рольові взаємини та їх розвиток дозволяють подавати навчальну інформацію під новим кутом, в іншій ілюстративній ситуації, підтримуючи таким чином високий рівень інтересу тих, хто навчається, стимулюючи їхню мимовільну і постмимовільну увагу, пам'ять, мисленнєво-розумову діяльність та емоційно-вольову сферу.

Післятекстові вправи виступають, з одного боку, засобом контролю рівня розуміння аудіотексту, з іншого – сполучною ланкою між аудіотекстами різних циклів. Післятекстові вправи також носять ситуативно-рольовий характер і націлені на творчу інтерпретаційну діяльність аудитора, яка актуалізує набуті навички та вміння іншомовного аудіювання.

Таке об'єднання передтекстових, текстових і післятекстових вправ і власне аудіотексту в єдиний комплекс із загальним сюжетом уявляється оптимальним засобом методичної організації фономатеріалів для навчання іншомовного звуженого опосередкованого аудіювання через найбільш послідовну реалізацію принципів комунікативності, ситуативності, мовленнєвої спрямованості, новизни, функціональності, рольової співвіднесеності та інтерактивності. Комплексний аудіотекст виступає чинником інтенсифікації навчання іншомовного аудіювання як виду мовленнєвої діяльності.

Крім комплексу вправ різних рівнів, комплексний аудіотекст передбачає комплексний вплив на слухову систему тих, хто навчається, за допомогою включення у структуру фонограми різних екстралінгвістичних компонентів (шуми, музика, паузи) широкого функціонального діапазону. Розширення функціонального діапазону застосування екстралінгвістичних компонентів фонограми передбачає цілеспрямований вплив на психофізіологічні механізми та психічні процеси, емоційну і мотиваційну сфери особистості слухача.

При роботі з комплексним аудіотекстом в аудиторних умовах під керівництвом викладача зі складу фонограми виключається фоноінструкція. Фоноінструкція в основних рисах може бути запрограмована характером фоновправ або задана в поданій до комплексу вправ методичній розробці, що не виключає можливості творчого застосування і варіювання комплексного аудіотексту. Таким чином, постановка комунікативних завдань, ситуативно-рольова організація навчальної діяльності, контроль її ефективності стає прерогативою

викладача, що передбачає володіння ним прийомами методики інтенсивного навчання і наявність відповідних особистісних якостей.

Уявляється перспективним об'єднання лабораторних робіт і аудиторних занять в єдину циклічно-селективну лабораторну модель навчання (термін М. В. Ляховицького [3]) за тематично-ситуативною ознакою, коли кожний наступний комплексний аудіотекст є логічним продовженням сюжету попереднього аудіотексту. Це дає можливість використовувати такий потужний важіль підвищення інтересу як розірваність фабули, невирішеність конфлікту та ін., а також відносити післятекстові вправи інтерпретаційного характеру до декількох аудіотекстів, широко варіюючи їхні завдання.

Висновки. Рекомендований для навчання іншомовного звуженого опосередкованого аудіювання тип фонограми є фабульним, емоційно-експресивним, літературно-розмовним за стилем комплексним аудіотекстом, об'єднаним наскрізним розвитком сюжету з передтекстовими, текстовими і післятекстовими вправами неформального ситуативно-рольового характеру, супроводжуваним звуковою картиною, музичним обрамленням або фоном, відповідним чином паузованим, який пред'являється у природному темпі і варійованому режимі. Комплексний аудіотекст є потужним засобом активізації іншомовної комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається, що дозволяє підвищити ефективність сприйняття іншомовного мовлення на слух, посилити мотивацію навчальної діяльності, підтримувати високий рівень інтересу учнів, стимулювати їхні мимовільну і постмимовільну увагу, пам'ять, мовленнєво-розумову діяльність та емоційно-вольову сферу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вишневський О. І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови: посіб. для вчителів / Омелян Іванович Вишневський. – К.: Рад. шк., 1989. – 224 с.
2. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранных языков: [учеб. пособ. для филол. фак. вузов] / Михаил Васильевич Ляховицкий. – М.: Просвещение, 1981. – 143 с.
3. Ляховицкий М. В. Применение звукозаписи в обучении иностранным языкам: [учеб. пособ. для вузов] / Михаил Васильевич Ляховицкий. – М.: Высш. шк., 1979. – 133 с.
4. Основы методики преподавания иностранных языков: / [автор. кол.: И. М. Берман, В. А. Бухбиндер, В. Штраусс и др.] / Под ред В. А. Бухбиндера, В. Штраусса. – К.: Вища шк., 1986. – 335 с.
5. Панова Л. С. Обучение иностранному языку в школе: пособ. для учителей / Лидия Семеновна Панова. – К.: Рад. шк., 1989. – 224 с.
6. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе: пособ. для учителя / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина. – М.: Просвещение, 1988. – 224 с.
7. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи (на материале английского языка): пособ. для учителей / Владимир Львович Скалкин. – К.: Рад. шк., 1989. – 158 с.
8. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / Jeremy Harmer. – 3rd edition. – Pearson ESL, 2001. – 370 p.

Каменский А. И.

КОМПЛЕКСНЫЙ АУДИОТЕКСТ КАК СРЕДСТВО АКТИВИЗАЦИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМУНИКАТИВНО-КОГНИТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Статья посвящена характеристике комплексного аудиотекста как способа активизации иноязычной коммуникативно-когнитивной деятельности обучаемых. Описана структура комплексного аудиотекста и его дидактические преимущества.

Ключевые слова: обучение иноязычному аудированию, комплексный аудиотекст, активизация коммуникативно-когнитивной деятельности.

*COMPLEX AUDIOTEXT AS A MEANS OF THE ACTIVIZATION OF THE STUDENTS`
FOREIGN COMMUNICATIVE-COGNITIVE ACTIVITY*

The article is devoted to characterizing the complex audiotext as a means of activating learners' foreign-language communicative-cognitive activity. The structure of the complex audiotext and its didactic advantages have been described.

Key words: teaching foreign language listening, complex audiotext, activating communicative-cognitive activity.

УДК 373.5.016:811.161.2

Кулик О.Д.

***ПРОБЛЕМА МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ
В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СЛОВОТВІРНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК***

У статті розглянуто окремі аспекти проблеми мовленнєвого розвитку школярів у процесі вивчення словотвірної системи української мови, доведено необхідність розробки ґрунтовної, продуманої методики формування словотвірних умінь і навичок учнів 5-9 класів.

Ключові слова: мовленнєвий розвиток, словотвірна система, мовленнєві помилки на рівні слова, процес словотворення.

Постановка проблеми. Пошуки шляхів і методів удосконалення процесу навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах є актуальною проблемою. Адже рідна мова – це не тільки найважливіший засіб комунікації, а й засіб пізнання, накопичення й оформлення знань, збереження й розвитку національної культури, соціалізації особистості, основний виразник самобутньої національної психології. На сучасному етапі розвитку освіти навчання української мови має бути спрямоване на вдосконалення мовних навичок учнів на новому, більш високому рівні, що відповідає суспільним потребам, на розвиток мовлення, усвідомлення стилісового розмаїття літературної мови.

Успішне формування та вдосконалення мовленнєвих умінь можливе за умови систематичної й цілеспрямованої роботи над формуванням особистості, яка володіє значним обсягом активного словника, розвиненим граматичним ладом, умінням користуватися синонімічними засобами, здатністю вибирати мовний засіб, що відповідає меті, умовам і змісту спілкування, надавати висловлюванню відповідного стилістичного забарвлення, усвідомлено добирати образні засоби, уникати помилок в усному й писемному мовленні. Ця робота має бути послідовною, базуватися на вивченні в єдності системи мовних одиниць і правил їх функціонування, процесі реалізації мовних одиниць у мовленнєвих актах, а також активізації внутрішніх резервів учнів: їхнього мислення та вже здобутих знань.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема мовленнєвого розвитку школярів не є новою. Її неодноразово досліджували класики наукової думки й продовжують досліджувати сучасні науковці, зокрема:

- психологічні основи зв'язного мовлення (Б. Баєв, Л. Виготський, Г. Костюк, О. Лурія, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін.);
- психолінгвістичний компонент мовленнєвого розвитку особистості (М. Жинкін, І. Зимняя, О. Леонт'єв, О. Соколов та ін.);
- педагогічні основи формування вмінь і навичок зв'язного мовлення (Ф. Буслаєв, І. Срезневський, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.);
- лінгвістичні основи розвитку мовлення учнів (М. Кочерган, Т. Ладиженська, О. Леута, Л. Мацько, М. Плющ, В. Русанівський, Л. Щерба та ін.);
- підвищення мовленнєвої культури учнів (І. Білодід, Р. Будагов, В. Ващенко, В. Виноградов, А. Коваль, Л. Паламар, Є. Чак та ін.);